

Öğretmen Adaylarının Mükemmeliyetçilikleri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yrd.Doç.Dr. Hasan Said TORTOP
Bülent Ecevit Üniversitesi
Ereğli Eğitim Fakültesi
E-mail: cevateker@gmail.com

Yrd.Doç.Dr. Cevat EKER
Bülent Ecevit Üniversitesi
Ereğli Eğitim Fakültesi
E-mail: hasansaid@yahoo.com

Özet

Eğitim Bilimleri günümüzde birçok öğrenme teorileri, öğretim yöntem ve teknikleri ile karışımına çıkmaktadır. Ancak bunları uygulayacak bireylerin ideal özellikte olup olmamaları da önemli alandır. Öğretmen eğitiminde, öğretmenin bir takım yeterlilikleri ve becerilerinin geliştirilmesi günümüzde üzerinde durulan konular arasındadır. Her biri çok yüksek sesle önemli olduğu savunan bu yetenek alanlarının birbirleri ile ilişkili olup olmadığının araştırılması, bu çok sesliliğin yerine birlikte verilebilecek eğitim paketlerinin de oluşmasını sağlayabilir. Bu çalışmada öğretmen adaylarının, mükemmeliyetçilik düzeyleri ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada, ulaşılabilir evren olarak Türkiye'deki bir üniversitedeki eğitim fakültesi belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini fen ve teknoloji, sınıf, okul öncesi, zihinsel engelliler, sosyal bilgiler ve matematik öğretmenliği bölümlerinin 2. ve 3. sınıflarında 2011-2012 öğretim yılında okuyan 194 öğretmen adayı basit tesadüfî örnekleme metoduna göre belirlenmiştir. Veri toplama araçları olarak, Öğrenmede Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ) ve Kaliforniya Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği (KEDEÖ) kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenirlik katsayıları sırasıyla 0.79 ve 0.78 olarak bulunmuştur. Verilerin analizi, SPSS programında, Pearson Momentler Çarpımı, Regresyon Analizi istatistik hesaplamaları kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının mükemmeliyetçilik düzeyleri ile eleştirel düşünme becerileri arasında orta düzeyde ilişki bulunmuştur ($r=0.328$, $p<.00$). Ayrıca ölçeklerin alt boyutları ile ilişki düzeyleri de incelenmiştir. Öğretmen adaylarının yetiştirilmelerinde onları etkili bir öğretmen yapacak becerilerinin geliştirilmesi öğretmen eğitimin oldukça önemlidir. Birbiriyle ilişkili olan bazı becerilerin ayrı ayrı verilmesi yerine birlikte verilmesi etkili olabilir.

Anahtar Kelimeler: Mükemmeliyetçilik, Eleştirel Düşünme Eğilimi, Öğretmen Adayları

Examining the Relation between Perfectionism and Critical Thinking Tendencies of Teacher Candidates

Abstract

Educational Sciences confronts us with several learning theories, teaching methods and techniques today. However, that individuals that will apply them have ideal properties is important. In teacher education, main subjects that are emphasized today is developing

their several proficiencies and skills. Researching if these skill fields that are emphasized with loudly interact, can provide educational packages to be formed instead of this polyphony. In this research, it was aimed to examine the relation between perfectionism levels and critical thinking skills of teacher candidates. In the research, an education faculty of a university in Turkey was determined as a reachable universe. As the sample of the research, 194 teacher candidates, who attend 2nd and 3rd grades of science and technology, classroom, pre-school, mentally retarded, social studies, and mathematics education departments, were included with simple random sampling method. As data gathering tool, Multidimensional Perfectionism Scale In Learning (MPSIL) and California Critical Thinking Tendencies Scale (CCTTS) were used. The reliability coefficients of the scales were found to be 0.79 and 0.78 respectively. Analysis of data was made with Pearson Product-Moment statistical calculation in SPSS software. As a result of the research, an intermediate relation was found between perfectionism levels and critical thinking skills of teacher candidates ($r=0.328$, $p<.00$). Moreover, sub-dimensions of scales and their relation levels were examined. Developing skills that will help teacher candidates to be effective teachers in teaching is very important for teacher education. Giving some interrelated skills together instead of separately can be effective.

Key Words: Perfectionism, Critical Thinking Tendency, Teacher Candidates

1.Giriş

Mükemmeliyetçilik, eğitim alanında son zamanlarda oldukça fazla üzerinde durulan konulardan biridir. Bunun nedeni eğitimde öğretmen faktörünün öneminden kaynaklanabilir. Mükemmeliyetçilik, bireyin belli alanlarda koyduğu bazı standartları ulaşma ya da koruma gayretidir. Bu süreçte birey kendini değerlendirirken eleştirebilir. Genelde standartlar koyma ve çabalama durumu başarılı olma kaygısından kaynaklanmaktadır (Hewitt & Flett, 1991; Flett & Hewitt, 2002; Frost, Marten, Lahart, & Rosenblate, 1990; Frost, vd.1998). Günümüzün başarıya endeksli toplumsal yapısı mükemmeliyetçilik olgusunun daha sık karşımıza gelmesini sağlayacak gibi görünmektedir. Aynı zamanda öğretmen olgusunun mükemmel ve ideali arama ile yan yana gibi duran yapısı bu yönüyle de mükemmeliyetçilik çalışmalarına öğretmen yetiştirme alanında daha fazla ilgi duymamızı sağlayacak gibi görünmektedir. Mükemmeliyetçilik çalışmaları bu olgunun faydalı mı yoksa zararlı mı? Olduğu problematiği ile de bizi yüzleştirir. Bu ise mükemmeliyetçiliğin kuramsal boyutta açıklanması yanında psikopatolojik ya da nevrotik yönüyle de ilgilenilmesi ve araştırılması zorunluluğu ile de karşı karşıya bırakmaktadır. Olumlu-olumsuz ya da uyumlu-uyumsuz mükemmeliyetçilik olarak araştırmalarda karşılaşılan bu durumda uyumsuz ya da olumsuz mükemmeliyetçiliğin, bireyin hayatına aşırı standartlar getirme ile birlikte başaramama hissini, ilgisizliği, korkuyu da beraberinde getirerek başarısızlığa neden de olabileceği de görülmüştür (Stoeber, Hutchfield, & Wood, 2008;

Öğretmen Adaylarının Mükemmeliyetçilikleri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Stoeber & Kersting, 2007; Zhang, Gan, & Cham, 2007; Frost, Heimberg, Holt, Mattia, & Neuberg, 1993; Rice; Neumister, 2004). O yüzden mükemmeliyetçilik olgusu eğitim alanında çok ciddi incelenmesi gereken konulardan biridir.

Mükemmeliyetçilik kavramına birçok farklı bakış açıları bulunmaktadır. Genelde mükemmeliyetçi tutuma (düşünceye) sahip kişiler, yüksek ve bazen imkânsız standartları hayatlarına koyan, buna ulaşma gayretiyle hareket eden, bu süreçte kendilerini değerlendiren ve eleştiren kişiler olarak görülmektedir (Pacth, 1984; Burns, 1980). Böyle kişilerin ne gibi özelliklerinin olduğunun betimlenmesi ile başlayan çalışmalar, mükemmeliyetçilik olgusunun kuramsal düzeyde açıklanmasıyla ilgili çalışmaların da oluşmasına neden olmaktadır. Bunlardan biri Hewitt ve Flett'in (1991, 2004) ortaya attıkları mükemmeliyetçiliğe çok boyutlu bakış açısıyla bakılmasını öneren yaklaşımıdır. Bu araştırmacılara göre mükemmeliyetçilik üç boyutta incelenmelidir. Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik; burada kişi standartları kendisi için belirler, içsel bir motivasyonla bu standartlara ulaşmaya çalışır. Sosyal Düzene Yönelik Mükemmeliyetçilik; burada kişi etrafındaki önemli kişilerin kendine yönelik yüksek standartlar koyduğu algısı içerisinde. Standartları koyan çevresidir. Diğerlerine Yönelik Mükemmeliyetçilik de ise birey kendi dışındaki kişilere standartlar koyar ve bunları yapmaları ile ilgili beklenti içerisine girer (Hewitt & Flett, 1991; Flett & Hewitt, 2002).

Eleştirel düşünme ya da eleştirel düşünme becerisi Türkiye'de yakın zamanda eğitim programlarına da giren önemli beceriler arasındadır (MEB; Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2006). Elbette öğrencilerde gelişmesi istenen becerilerin öğretmenlerde de olması ya da bu becerileri geliştirmeye yönelik yeterliklerinin olması gerekir. Bu durum eleştirel düşünme becerisinin öğretmen boyutunda incelenmesiyle ilgili araştırmalarında artmasına neden olmuştur (Şengül ve Üstündağ, 2009; Saracaloğlu ve Yılmaz, 2011; Zayif, 2008; Gök ve Erdoğan, 2011; Semerci, 2010; Dutoğlu ve Tuncel, 2008). Eleştirel düşünme olgusunun kuramsal boyutta ele alınarak kavramsallaştırılmasıyla ilgili birçok farklı yaklaşım karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak bakıldığında bireyin problemler ya da bir konu karşısında doğru düşünebilmesini sağlayan düşünme becerisidir (Cüceloğlu, 2003). Düşünmesine belli standart ve kriterler getirmesidir (Paul, 1995). Ne yapılacağına, neye inanılacağına karar vermeye odaklanmış, yansıtıcı ve mantıklı düşünmedir (Enis, 1985). Paul (1991), eleştirel düşünmeyi, gözlem ve bilgiye dayanarak sonuçlara ulaşma olarak tanımlamıştır. Eleştirel düşünme becerisi ile eleştirel düşünme eğilimi aynı şey değildir. Eleştirel düşünme becerisine sahip olan birey eleştirel düşünmeyebilir. Bu durum kişinin eleştirel düşünmeye ilişkin tutumu ve eğilimiyle ilgilidir.

Bu yaklaşım ise eleştirel düşünme araştırmalarına yeni bir boyut getirmiştir. Artık eleştirel düşünme becerisi kadar eleştirel düşünme eğilimlerinin de araştırılmasına sıklıkla rastlanmaktadır. Elbette eleştirel

düşünme eğilimi ile eleştirel düşünme becerisi arasında bir ilişki bulunmaktadır (Çubukçu, 2006; Facione, Facione, & Giancarlo, 1997; Facione & Facione, 1997; Giancarlo & Facione, 1994). Facione (1990), eleştirel düşünmenin şu boyutlarının olmasını tanımında belirtmiştir; amaçlı olmalı, öz-düzenlemeli kararlar alınırken yorumlama, analiz etme, değerlendirme, delile dayanan açıklamalar yapılmalı, karar alma süreci delile dayanan açıklamalar, kavramsal, yöntemsel, ölçüt geçerli mantıksal veya mantıksal düşünme ya da çözümlemeler içermelidir. Bir kere eleştirel düşünme eğilimleri için eleştirel düşünme becerisine sahip olmak gereklidir.

McGrath (2003) eleştirel düşünme eğilimlerini; sistematiklik, doğruyu arama, kendine güven, açık fikirlilik, analitik düşünme ve meraklılık olarak ifade etmiştir. Bu boyutları kısaca şöyle açıklamaktadır; *sistematiklik*, örgütlü, planlı ve dikkatli araştırma eğilimidir. *Doğruyu arama*, seçenekleri ya da birbirinden farklı düşünceleri değerlendirme eğilimlerini içeren bu boyutta kişi gerçeği arama, soru sorma becerisi, kendi düşüncesine ters olan veriler karşısında bile nesnel davranma eğilimi gösterir. *Kendine güven*, kişinin kendi akıl yürütme süreçlerine duyduğu güveni ifade eder. *Açık fikirlilik*, kişinin farklı yaklaşımlara karşı hoşgörüsünü ve kendi hatalarına karşı duyarlı olmasını ve alternatif yorumlara açık olmasını ifade eder. *Analitik*, sorun çıkabilecek durumlara karşı dikkatli olma ve zor problemler karşısında bile akıl yürütme ve nesnel kanıtları kullanma eğilimini gösterir. *Meraklılık*, herhangi bir çıkar ya da beklentisi olmaksızın kişinin bilgi edinme ve yeni şeyler öğrenme eğilimini yansıtır (Facione, 1992).

Eleştirel düşünme eğitiminde öğretmen boyutuyla ilgili çok keskin araştırma sonuçları ile karşılaşmaktadır. Ashton (1988), okulların eleştirel düşünen bireyler yetiştirme amacının önündeki en büyük engelin, öğretmenlerin eleştirel düşünme bilgi ve becerisinden yoksun olması olduğunu belirtmiştir. Wilks'e (1995) göre de okulların, iyi sorgulayan, daha fazla katılımcı olan, tartışmalara daha açık olan, tahminleri ve öncelikleri belirleyen, alternatifler arayan, çeşitli görüşlerden anlam çıkaran öğrenciler yetiştirilebilmesi için öncelikle dersleri verecek öğretmenleri bu yeterlilikleri kazanacak şekilde yetiştirmek gerekmektedir (Aybek, 2007; Walsh & Paul, 1998; Halpern, 1988).

Literatürde eleştirel düşünme eğilimleri ile mükemmeliyetçiliğin birlikte ele alındığı çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun nedeni olarak araştırmacıların, kuramsal olarak bakıldığında yoğunlukla bilişsel (eleştirel düşünme) ve duyuşsal alana (mükemmeliyetçilik) girdiği şeklinde düşünülen bu iki yapının farklı kavramsallaştırmalarla açıklanmasına yönelik tutumları olabilir. Bir diğer açıklama ise araştırmaların kendi araştırma alanını idealize etme yaklaşımları olabilir. Mükemmeliyetçiliğin (olumlu) ve eleştirel düşünme becerisinin geliştirmesine yönelik eğitim programlarının içeriklerine bakıldığında birçok benzerlik göze çarpmaktadır. Facione'nin (1992) eleştirel düşünme ile ilgili

Öğretmen Adaylarının Mükemmeliyetçilikleri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ortaya koyduğu boyutlar ile mükemmeliyetçilikle yapılan çalışmalarda mükemmeliyetçiliğe kuramsal düzeyde açıklık getirmesi arzu edilen boyutların Froust vd., (1990) düzen, hatalara aşırı ilgi, davranışlardan şüphe, aile beklentileri, ailesel eleştiri, kişisel standartlar gibi alt boyutların birbiri ile ilişkili olabileceği görülmektedir.

Ancak şurası önemlidir ki eğitim araştırmasında belli alanlardaki çalışmalara derinlik kazandırmanın yanında, bu alanların ilişkili olduğu ve kesiştiği noktaların belirlenmesi, verilecek eğitimin kalitesi, eğitime bütüncül yaklaşım getirilmesi, zaman ve emeğin israf edilmemesi açısından oldukça önemlidir.

Bu çalışmada öğretmenlerin önemli özelliklerinde olması arzu edilen mükemmeliyetçilik ve eleştirel düşünme eğilimi içerisinde olma durumlarının kuramsal düzeydeki açıklamalarda gözüken ilişkili olabileceği düşünülen boyutlarının test edilmesi amaçlanmıştır. Bu boyutların neler olabileceği de araştırmanın konusu içerisinde yer almaktadır. Bu araştırmadan elde edilecek bulgular öğretmen yetiştirmede mükemmeliyetçilik ve eleştirel düşünme eğitimi biraz daha bütüncül bakılması açısından önemlidir. Eleştirel düşünme sadece bir düşünme değil, aynı zamanda kendi kendini geliştirmek için nelerin etkili olduğunu düşündürmektedir. Eleştirel düşünme, bir sorun ya da durum üzerine akıl yürüterek bir yargıya ulaşmak şeklinde düşündüğümüzde, mükemmeliyetçiliğin de yüksek standartlara ulaşma isteği olduğu düşünüldüğünde, eğitim alanında profesyonel olmada bu iki becerilerinin paralel olarak çalışabilecek önemli iki unsur olduğu şeklinde bir yaklaşım sergilenebilir. Bu çalışmada öğretmenlerin önemli özelliklerinden olması arzu edilen mükemmeliyetçilik ve eleştirel düşünme eğilimi içerisinde olma durumlarının kuramsal düzeydeki açıklamalarda gözüken ilişkili olabileceği düşünülen boyutlarının test edilmesi amaçlanmıştır. Bu boyutların neler olabileceği de araştırmanın konusu içerisinde yer almaktadır. Bu araştırmadan elde edilecek bulgular öğretmen yetiştirmede mükemmeliyetçilik ve eleştirel düşünme eğitimi biraz daha bütüncül bakılması açısından önemlidir.

Bu araştırmada öğretmen adaylarının mükemmeliyetçi düşünme biçimleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın alt problemler şu şekilde belirtilebilir;

- Öğretmen adaylarının mükemmeliyetçi düşünme düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında ilişki var mıdır?
- Öğretmen adaylarının çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyutları puanları ile eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği alt boyutları puanları arasında ilişki var mıdır?
- Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri mükemmeliyetçi düşünmelerini yordamakta mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma “ilişkisel tarama” modelindedir. Tarama modelleri; geçmişte veya halen var olan bir durumu, var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1995).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada ulaşılabilir evren olarak Türkiye’deki bir eğitim fakültesinde 2011-2012 öğretim yılında öğrenim gören tüm öğretmen adayları olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme ise farklı bölümlerde basit tesadüfi örnekleme metoduna göre belirlenen 2. ve 3. sınıflardaki 194 öğretmen adaydır (Büyüköztürk vd., 2011).

2.3. Veri toplama araçları

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ): Bu ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları Oral (1999) tarafından gerçekleştirilmiştir. 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 7’li likert tipi bir ölçektir. Araştırmada CEDEÖ Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.79 olarak bulunmuştur

California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (CEDEÖ): Ölçek Kökdemir (2003) tarafından Türkçe’ye çevrilmiş, faktör, geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Toplam 6 alt ölçek ve 51 maddeden oluşmuştur. Ölçek 5 puanlı likert tipindedir. Araştırmada CEDEÖ cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.78 olarak bulunmuştur.

2.4. Veri Analizi

Veri toplama araçları ile elde edilen veriler Pearson Korelasyon Katsayısı istatistik analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon analizi istatistik hesaplamaları kullanılarak analiz edilmiştir. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir. Korelasyon katsayısı ile ilgili olarak 0.01 ve 0.05 anlamlılık düzeyleri belirlenmiştir. Belirlenen korelasyon kat sayısı 0 - 0.3 zayıf ilişki, 0.3 – 0.7 arasında orta düzeyde ilişki, 0.7 ile 1.0 arasında yüksek düzeyde ilişki yorumu yapılmıştır (Büyüköztürk, 2012).

3. Bulgular

3.1. Birinci alt probleme ilişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi, Öğretmen adaylarının mükemmeliyetçi düşünme düzeyleri ile eleştirel düşünme becerileri arasında ilişki var mıdır? Şeklinde dir. Alt probleme ilişkin istatistik sonuçları tablo 1’de verilmiştir

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmen adaylarının mükemmeliyetçilik puanları ile eleştirel düşünme eğilim puanları arasında pozitif orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.328$, $p<0.05$). Bu durum bize öğretmen adaylarının mükemmeliyetçi durumlarının eleştirel düşünme eğilimleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Öğretmen Adaylarının Mükemmeliyetçilikleri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 1: Öğretmen Adaylarının Mükemmeliyetçi Düşünme Düzeyleri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki Korelasyon Analiz Sonuçları

		Mükemmeliyetçi Düşünme	Eleştirel Düşünme Eğilimleri
Mükemmeliyetçi Düşünme	Korelasyon katsayısı	1,000	,328*
	Anlamlılık	,	,000
	N	194	194
Eleştirel Düşünme Eğilimleri	Korelasyon katsayısı	,328*	1,000
	Anlamlılık	,000	,
	N	194	194

Anlamlılık düzeyi 0.05 alınmıştır.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi, öğretmen adaylarını çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyutları ile eleştirel düşünme eğilimi ölçeği alt boyutları arasında ilişki var mıdır? Şeklinde dir. Alt probleme ilişkin istatistik sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Mükemmeliyetçi Düşünme Düzeyleri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Analiz Sonuçları

		Sistematiklik	Doğruyu arama	Kendine güven	Açık fikirlilik	Analitiklik	Meraklılık
Mükemmeliyetçi Düşünme	Korelasyon Katsayısı	,154*	,133	,353*	,208*	,192*	,284*
	Anlamlılık	,032	,064	,000	,004	,007	,000

Anlamlılık düzeyi 0.05 alınmıştır

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmen adaylarının ÇBMÖ puanları ile EDEÖ alt boyutları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu ilişkinin en yüksek düzeyde sırasıyla Kendine Güven ($r=.353$, $p<.00$), Meraklılık ($r=.284$, $p<.00$), Açık Fikirlilik ($r=.208$, $p<.00$) alt boyutlarında olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri İle Mükemmeliyetçi Düşünme Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Analiz Sonuçları

		Kendine Yönelik	Sosyal Düzene Yönelik	Diğerlerine Yönelik
Eleştirel Düşünme Eğilimi	Korelasyon Katsayısı	,398*	,301*	,015
	Anlamlılık	,000	,000	,840

Anlamlılık düzeyi 0.50 alınmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmen adaylarının EDEÖ 'nden aldıkları puanlar ile ÇBMÖ alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında en yüksek düzeyde ilişki sırasıyla Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik ($r=3.98$, $p<.00$), Sosyal Düzene Yönelik Mükemmeliyetçilik ($r=301$, $p<.00$), Diğerlerine Yönelik Mükemmeliyetçilik boyutunda ise bir ilişki bulunamamıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri mükemmeliyetçiliklerini yordamakta mıdır?” Şeklindedir. Alt probleme ilişkin istatistik sonuçları tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, eleştirel düşünme eğilimleri, meraklılık ve kendine güven boyutlarının birlikte mükemmeliyetçilik ile anlamlı bir ilişki verdiği görülmektedir. ($R=.39$, $p<.000$). Bu yordayıcı değişkenler, öğretmenlerin mükemmeliyetçilik düzeylerindeki toplam varyansın % 15’ini açıklamaktadır.

Tablo 4: Mükemmeliyetçiliğin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi

Değişken	B	Sh	β	t	p
Sabit	93,580	11,040		8,477	,000
Meraklılık	,598	,287	,165	2,085	,038
Analitiklik	-1,774E-02	,301	-,005	-,059	,953
Açık Fikirlilik	1,790E-02	,300	,005	,060	,952
Kendine Güven	1,136	,328	,287	3,463	,001
Doğruyu Arama	-8,906E-02	,344	-,020	-,259	,796
Sistematiklik	,217	,400	,040	,543	,588
F= 5.57, p<.000 R=0.389, R ² = 0.152					

Meraklılık ($\beta = .17$, $p<.05$) ve kendine güven ($\beta=.28$, $p<.001$), mükemmeliyetçiliği duygusal pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır. Analitiklik ($\beta = -.005$, $p>.05$), Açık Fikirlilik ($\beta = .005$, $p>.05$) ve Doğruyu Arama ($\beta = -.02$, $p>.05$) mükemmeliyetçiliğin anlamlı yordayıcısı değildir.

4. Tartışma ve Sonuç

Öğretmen adaylarının ÇBMÖ ile EDÖ alt boyutları puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda hayatlarında belli standartlar getirme ve bu standartlara ulaşmayla ilgili isteklilik durumu olarak karşımıza çıkan mükemmeliyetçilik durumunun, kendi akıl yürütme süreçlerine güven

Öğretmen Adaylarının Mükemmeliyetçilikleri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

duygusu içerisinde olmayla en yüksek ilişki de olduğu bulunmuştur ($r=3.53$). Akıl yürütme süreçlerine güven duyma, bir mana da eleştirel düşünme becerilerine de güven duymayı gerektirir ki bu durumun mükemmeliyetçi düşünme durumuyla ilişkili olması beklenir.

Mükemmeliyetçi düşünme ile eleştirel düşünme eğilimi arasında ikinci yüksek ilişki ise meraklılık boyutuyla çıkmıştır. Meraklılık boyutu, kişinin bilgi edinme ve şeyler öğrenmeye yönelik eğilimidir. Mükemmeliyetçi düşünmenin gelişmesiyle belli standartları arama ve yakalama peşinde koşma durumunun oluşması, o standartların oluşmasının dinamik süreçlerle gerçekleştiğini, bunun ise yeni şeyler öğrenmeye insanı yönlendirmesi gerektiğine inanmakla ilgisi olduğu görülmektedir.

Ayrıca mükemmeliyetçi düşünme ile eleştirel düşünme eğilimi arasında önemli ilişkinin olduğu boyut ise “açık fikirlilik” boyutudur. Bu boyutta kişi kendi hatalarının olabileceğini, farklı yaklaşımlara karşı hoşgörü içerisinde olmasına ilişkin eğilimini gösterir. Frost vd., (1990), mükemmeliyetçiliği aşırı derecede kendine eleştirel yaklaşma, yüksek standartlar oluşturma olarak kavramsallaştırmıştır. Bu kuramsal yaklaşımda temel ana nokta mükemmeliyetçi bireylerin hata yapmaya ilişkin aşırı hassasiyetleridir. Hatta geliştirdikleri ölçeğin boyutları arasında ailesel eleştiri algılama, davranışlarından şüphe etme gibi durumlar vardır. Mükemmeliyetçiliğin kuramsal yapısında bulunan kendine yönelik eleştirel bakış, hataya karşı aşırı hassasiyet gibi boyutlarla gelen yansımalar, kişinin eleştirel düşünme eğilimlerine ilişkin kuramsal yapıda gözüken açık fikirli olma, farklı yaklaşımlara duyarlılık, hatalı olabileceğine yönelik tutumların olması gibi boyutlarla ilişkili görünmektedir. Tüm bu durumlar, öğretmen adaylarının mükemmeliyetçi düşünmeye sahip olmalarında akıl yürütme becerilerini kullanmaları, merak içerisinde olmaları, açık fikirli olmaları gibi durumlarının da etkili olabileceğini göstermektedir.

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile ÇBMÖ alt boyutları arasındaki ilişkiye ilişkin bulgular oldukça önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Eleştirel Düşünme becerileri öğretmenlerde aranan önemli özelliklerden biridir. Düşünme becerileri içerisinde sosyal ve toplumsal sorunları irdeleme, doğru kararlar alma gibi yanları ile karşımıza çıkmaktadır. Eleştirel düşünme becerisine sahip olmakla eleştirel düşünme eğiliminde olmak aynı şey değildir. Eleştirel düşünme becerisini kullanmaya yönelik tutum ve eğilim içerisinde olmak bu becerinin ortaya konmasında oldukça önemlidir (Halpern, 1988; Seferoğlu ve Akbıyık, 2006, Zayif, 2008) .

Öğretmen adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri ile en yüksek düzeyde ilişkinin Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik boyutunda olması Hewitt ve Flett (1991) mükemmeliyetçiliğe yönelik ortaya koyduğu kuramın temel öngörülleri açısından oldukça manidar sonuçlar ortaya koymaktadır. Çünkü eleştirel düşünmeye yönelik tutum geliştirmek veya eğilim içerisinde olmak, bir

defa kendine yönelik bazı standartlar getirme ve uygulama çabası içerisinde girmekle yakından ilgilidir. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin gelişmesi ile ilgili programların, yine öğretmen adaylarının kendine yönelik mükemmeliyetçilik düzeylerinde artışa neden olabileceği şeklinde bir yorum yapılabilir.

Bir diğer durum ise eleştirel düşünmenin Paul vd., (1990) tarafından ortaya atılan üç boyutlu yapısı ile açıklanabilir. Bu kurama göre eleştirel düşünme, doğru düşünme, düşünme öğeleri, düşünme alanları olarak boyutlandırılmıştır. Birinci boyutla ilgili olarak yani doğru düşünme boyutu, olayları, olguları, sorunları olduğu gibi algılamayı gerektirir. Bu zor bir süreçtir. Bu zor sürecin gerçekleşmesi bireyin düşünmesi ile ilgili belirli standartlar geliştirmesini zorunlu kılar. Bu becerinin kazanılmasında, zihinsel süreçlerinin doğruluk ve kesinliğe ulaşması aşamasında, içsel motivasyonların, disiplinli bir mücadelenin önemi büyüktür. Eleştirel düşünmeye getirilen bu kuramsal açıklama ile mükemmeliyetçiliğin yine kuramsal boyutlarından biri olarak kabul edilen Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik boyutuyla ilişki olduğunun görülmesi eleştirel düşünmeye ve mükemmeliyetçiliğe getirilen kuramsal temellerin desteklenmesi açısından önemlidir. Birincisi Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilerde içsel motivasyonlar daha fazla etkilidir. Bu durum kendilerinin ortaya koydukları belirli standartlara ulaşma isteği şeklinde karşımıza çıkar. Bu durumun olumlu mükemmeliyetçilik olarak ortaya konması bireyin gelişimi açısından oldukça önemlidir. Bu yüzden öğretmen ya da öğretmen adaylarında eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi amacıyla yapılması düşünülen eğitim programlarında bireyin kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutunun da desteklenmesi beklenen amaçlara ulaşılması açısından yararlı olabilir.

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile Sosyal Düzene Yönelik Mükemmeliyetçilikleri arasında ilişki bulunmaktadır. Kişinin sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik içerisinde olması yani toplumun önemli bireylerinin kendine belli standartları yüklediği algısı içerisinde oluş, eleştirel düşünme becerileri ile bu standartların algılanmasını da beraberinde getirecektir. Yani mükemmeliyetçiliği ile ilgili standart belirleme ya da standartları kabul ediş bile bu standartların belli bir zihinsel süreçleri kullanarak doğru, tutarlılığı arama ve yönelmeyle olur.

Bu çalışmada birbiriyle çok farklı kuramsal yapıları varmış gibi görülen mükemmeliyetçilik ve eleştirel düşünme eğilimleri arasında önemli ilişkiler bulunmuştur. Mükemmeliyetçiliğin, eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği alt boyutlarından Meraklılık ve Kendine Güven boyutlarının pozitif yönde anlamlı yordayıcılar oldukları belirlenmiştir. Son zamanlarda eleştirel düşünme becerileri ve mükemmeliyetçilik üzerinde oldukça fazla durulmaktadır. Bu iki önemli özelliğin öğretmen eğitiminde artırılmasına yönelik öneriler

Öğretmen Adaylarının Mükemmeliyetçilikleri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

sunulmaktadır. Ayrı olarak verilecek ya da bir bütün (paket) olarak verilecek eleştirel düşünme beceri geliştirme ve mükemmeliyetçi düşünme durumlarında benzer önemli noktaların verilmesinde ortak bir strateji geliştirilmesi oldukça önemlidir. Patrick (1986) eleştirel düşünme eğitiminin konu alanından bağımsız verilmemesini önermektedir. Benzer şekilde Huit (1998) ve Stenberg (1987) konu alanı dışında eleştirel düşünme eğitiminin verilmesini uygun görmemektedirler. Mükemmeliyetçilik eğitimi aslında eleştirel düşünme eğitiminde temel yapılarıdaki bazı noktalara benzer vurguyu yapmaktadır. Ya da mükemmeliyetçilik eğitimi kısmen de olsa öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayabilir. Bu amaçla, öğretmen adaylarının bu becerileri kazanabileceği ortamlar ve fırsatlar sunulmalıdır.

Not: Bu çalışmanın bir kısmı 22. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda bildiri olarak sunulmuştur.

5. Kaynaklar

- Burns, D.D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology Today*, 14(6),34-52.
- Büyüköztürk, S. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.,K., Akgün, Ö.,E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çubukçu, Z. (2006). Critical thinking dispositions of the Turkish teacher candidates. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*. 5 (4), 1-15.
- Dutoğlu, G. Ve Tuncel, M. (2008). Aday öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişki. *A.İ.B.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8(1), 1-22.
- Ennis, R. (1985). Goals for critical thinking curriculum. A. Costa (Ed.), *Developing Minds* (s 54-57). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Facione, P. A. (1990). *Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction. Research Findings and Recommendations*. (Report No. RIEJUN1990) Millbrae, CA: The California Academic Press. (ERIC Document Reproduction Service No. ED315423).
- Facione, P. A., & Facione, N. C. (1992). *The California Critical Thinking Dispositions Inventory (CCTDI); and the CCTDI Test manual*. Millbrae, CA: California Academic Press.

- Facione, N. & Facione, P. (1997). *Critical thinking assessment in nursing education programs: An aggregate data analysis*. Millbrae, CA: The California Academic Press.
- Facione, N. & Facione, P. (1997). *Critical thinking assessment in nursing education programs: An aggregate data analysis*. Millbrae, CA: The California Academic Press.
- Facione, P. A., Facione, N. & Giancarlo, C. (1997). The motivation to think in working and learning. In E. Jones (Ed.), *Preparing Competent College Graduates: Setting Newer and Higher Expectations for Student Learning*. (pp. 67-79). San Francisco, CA: Jossey- Bass Publishers.
- Flett, G. L., & Hewitt, P. L. (2002). *Perfectionism and maladjustment: An overview of theoretical, definitional, and treatment issues*. In P. L. Hewitt & G. L. Flett (Eds.), *Perfectionism* (pp. 5–31). Washington, DC: American Psychological Association.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. R., & Gray, L. (1998). Psychological distress and the frequency of perfectionistic thinking. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 1363–1381.
- Frost, R. O., Heimberg, R. G., Holt, C. S., Mattia, J. I. & Neuberg, A. L. (1993). A comparison of two measures of perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 14, 119–126.
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449–468.
- Giancarlo, C. & Facione, N. (1994). *A study of the critical thinking disposition and skill of Spanish and English speaking students at Camelback High School*. Millbrae, CA: The California Academic Press.
- Gök, B. & Erdoğan T. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(2), 29-51
- Halpern, D. (1988). Teaching critical thinking for transfer across domains: Dispositions, skills, structure training and metacognitive monitoring. *Amerikan Psychologist*, 53, 449-455.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 456–470.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (2004). *Multidimensional Perfectionism Scale (MPS): Technical manual*. Toronto, Canada: Multi-Health Systems.
- Huitt, W. (1998). *Critical thinking: An overview*. Educational Psychology Interactive. Valdosta, GA: Valdosta State University.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi*, İstanbul: Alkım Yayınları.
- Kökdemir, D.(2003). *Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.

Öğretmen Adaylarının Mükemmeliyetçilikleri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

- Neumeister, K.L.S. (2004). Understanding the relationship between perfectionism and achievement motivation in gifted college students. *Gifted Children Quarterly*, 48(3), 219-231.
- Oral, M. (1999). *The Relationship between dimensions of perfectionism, stressful life events and depressive symptoms in university students a test of diathesis-stress model of depression*. Unpublished master thesis. Middle East Technical University, Ankara.
- Pacht, A.R.B. (1984). Peflections on perfection. *American Psychologist*, 39, 386-390.
- Patrick, J. 1. (1986). *Critical thinking in the social studies*. ERIC Clearinghouse for Social Studies/Social Science Education Bloomington IN. (ERIC Document Reproduction Service No: ED272432).
- Paul, R., Binker. A., Jensen, K. & Kreklau, H. (1990). *Critical thinking handbook: a guide for remodeling lesson plans in language arts, social studies and science*. Rohnert Park, Foundation for Critical Thinking, CA.
- Paul, R.W. (1991). *Staff development for critical thinking: lesson plan remodelling as the strategy*. A. L.Costa (Ed.). Developing Minds (A Reseource Book For Teaching thinking). Revised Education, Volume1, Alexandria, Virginia: ASCD.
- Saracaloğlu, S. & Yılmaz, S. (2011). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile denetim odaklarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 468-478.
- Seferoğlu, S. S.& Akbıyık, C. (2006). Eleştirel düşünme ve öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30.
- Semerci, N. (2010). Türkiye'nin doğu anadolu bölgesinde okuyan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *E-Journal New World Science Academy*, 5(3), 1-10
- Stenberg, R. J. (1987). Teaching critical thinking: Eight ways to fail before you begin. *Phi Delta Kappan*, 456-459.
- Stoeber, J., & Kersting, M. (2007). Perfectionism and aptitude test performance. Testees who strive for perfection achieve better test results. *Personality and Individual Differences*, 42, 1093–1103.
- Stoeber, J., Hutchfield, J., & Wood, K. V. (2008). Perfectionism, self-efficacy, and aspiration level: Differential effects of perfectionistic striving and self-criticism after success and failure. *Personality and Individual Differences*, 45, 323–327.
- Şengül, C.& Üstündağ, T. (2009). Fizik öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimi düzeyleri ve düzenledikleri etkinliklerde eleştirel düşünmenin yeri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 237-248.

- Walsh, D. & Paul, R. (1988). *The goal of critical thinking: From educational ideal to educational reality*. Washington, D.C. Amerikan Federation of Teachers.
- Zayif, K. (2008). *Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. Bolu.
- Zhang, Y., Gan, Y., & Cham, H. (2007). Perfectionism, academic burnout and engagement among Chinese college students: A structural equation modeling analysis. *Personality and Individual Differences*, 43, 1529–1540.